

TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM AÇISINDAN İŞLETMELERÜSTÜ ÇIRAKLIK EĞİTİM MERKEZLERİ (TAÇE PROJESİ)

Özlem ZEYBEK*

GİRİŞ

Günümüzde nitelikli işgücüne duyulan gereksinimin karşılanması, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan tüm ülkelerin en önemli sorunlarından birini oluşturmaktadır. Bu gereksinimin karşılanmasına yönelik gelişmiş ülkelerce yürütülen çalışmalar, uluslararası işbirliği faaliyetlerine dek uzanmaktadır. Bu alanda en belirgin örneği oluşturan Taçe Projesi, Türkiye ve Almanya arasında mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesi amacıyla başlatılan en önemli işbirliği çalışmalarından biri olarak değerlendirilmektedir. Mesleki ve teknik eğitimin artarak önemini koruduğu gerçeğinden hareketle, bu çalışmada Taçe Projesi, uluslararası bir işbirliği örneği olarak kuruluş ve fonksiyonları açısından irdelenecektir.

1) İŞLETMELERÜSTÜ ÇIRAKLIK EĞİTİM MERKEZLERİNİN KURULUŞU

Mesleki ve teknik eğitim; iş, işgücü ve eğitimden oluşan üç boyutlu bir bütündür. Bir ülkenin mesleki ve teknik eğitim sisteminini oluşmasında; ülkenin ekonomik ve teknolojik gelişmişlik düzeyi, eğitim felsefesi, eğitim

---

* Araş. Gör.; Uludağ Üniv. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

sisteminin özelliği, bilgi ve deneyim birikimi en temel belirleyicileri oluşturmaktadır. Günümüzde, becerili ve teknik işgücünün yetiştirilmesinde uygulanan eğitim sistemleri belli başlı üç grupta toplanmaktadır. Bunlar:¹

- 1- Çıraklık eğitimi ağırlıklı sistemler.
- 2- Meslekî-teknik okul ağırlıklı sistemler (örgün eğitim)
- 3- Çıraklık ve mesleki-teknik okuldan oluşan karma sistemler.

Ülkemizde nitelikli işgücü gereksinimini karşılamaya yönelik eğitim, 1977 yılına kadar devlet eliyle ve kural olarak mesleki-teknik okullar (örgün eğitim) aracılığı ile yürütülmüştür. Ancak artan teknolojik ve ekonomik gelişmelerin nitelikli işgücüne olan talebi arttırması, örgün eğitimin bu talebi karşılamasını olanaksız hale getirmiştir.

Nitekim 20.6.1977 tarihinde 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu kabul edilmiş ve 5.7.1977 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yasa ile devletin mesleki eğitime aktif olarak değil, düzenleyici olarak katılması kabul edilmiştir². Ne var ki bu yasa, ancak 5.6.1986 tarihinde kabul edilen (R.G. 19.6.19139) 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitim Yasası ile etkin bir şekilde uygulamaya aktarılabilmiştir. 3308 sayılı Yasanın mesleki eğitim alanında getirmiş olduğu en büyük yenilik, geleneksel mesleki eğitim sistemini düzenlemesi yanında, Alman ikili (dual) meslek eğitimi sistemini de öngörmesi olmuştur³. Böylece bu yeni yasal düzenleme ile ülkemizde işletmelerüstü çıraklık eğitim merkezlerinin (Taçe Projesi) kurulmasına yönelik çalışmalar da başlamıştır.

Bunun üzerine 3308 sayılı Yasanın hazırlanması aşamasında Milli Eğitim Bakanlığı'na danışmanlık hizmeti veren Berlin Türk-Alman Ekonomik

-
- 1 Bkz. S. İlhan Sezgin, "Meslekî ve Teknik Eğitim Sisteminde Gelişmeler", *Teknolojik Gelişmeler Karşısında İşgücünün Eğitim, Uyum ve İstihdam Sorunları Sempozyumu*, MPM yay. 362, Ankara 1988, s. 125.
  - 2 Bkz. Metin Kutsal, "Çıraklık ve Mesleki Eğitim Alanında Kabul Edilen Yeni Bir Yasa ve Öngörülen Modelin Başlıca Özellikleri", *İktisat ve Maliye*, Cilt XXXIII, Sayı: 8, Kasım 1986, s. 283.
  - 3 Alman İkili (Dual) Meslek Eğitim Sistemi; Bu sisteme göre bir işyerinde çalışan her çırak aynı zamanda bir öğrencidir. Çıraklar eğitimlerinin teorik bölümünü çıraklık okullarında, pratik bölümünü ise çalıştıkları işyerlerinde almaktadırlar.

İşbirliği Kurumu (BGZ)⁴ ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında ülkemizde işletmelerüstü çıraklık eğitim atelyelerinin kurulması konusunda bir protokol imzalanmıştır⁵. Bu protokol gereğince; atelyelerin kurulmasında Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK) ile meslek odaları da ortak sorumluluk taşıyacaktır. Böylece 1984-1989 yılları arasında başta İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa ve Diyarbakır illerinde olmak üzere çıraklık eğitim atelyeleri kurulmuştur. Genellikle sanayi sitelerinde kurulan bu atelyelerde çıraklara oto-motor tamirciliği, makina tesviyeciliği, kaportacılık, oto boyacılığı, ağaç işleri ve mobilyacılık, torna freze, elektrik tesisatçılığı meslek dallarında pratik eğitim verilmektedir. Ayrıca günümüzde turizm alanında duyulan nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamak amacıyla turizm ve otelcilik meslek dalı da projeler tarafından verilen eğitim kapsamına dahil edilmiştir.

Berlin Türk-Alman Ekonomik İşbirliği Kurumu'nun (BGZ) ülkemizde, mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesi yönündeki amaçları şu şekilde özetlenmektedir⁶:

1- Türkiye'de temel meslekî eğitimi (çıraklık eğitimi) ve meslekte ilerleme eğitimi (kalfalık, ustalık eğitimi) verecek olan projelerin başlatılması ve yürütülmesi,

2- Her iki ülkenin küçük ve ortaboy işletmeleri arasında ekonomik ilişkilerin kurulmasıdır.

BGZ Kurumu'nun ülkemizde mesleki ve teknik eğitim alanında en büyük katkısı başlatılan eğitim projelerini devralacak ve yürütecek bir kuruluşun kurulması ve desteklenmesi aşamasında kendini göstermiştir. Gerçekten BGZ Kurumu, 1985 yılında bir özel hukuk tüzel kişisi olarak kurulan ve ikili meslek eğitimini işletmelerüstü örnek projeler aracılığıyla yürütmeyi amaç edinen Meslekî Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı'nın (MEKSA) kurulmasına yardımcı olmuştur. Vakfın üyeleri Esnaf, Sanatkar, Ticaret ve Sanayi kesiminin kendi yönetimleri olan meslek kuruluşla-

---

4 BGZ Kurumu; 1983 yılında kurulmuş bir kalkınma yardım kuruluşudur. Kurumda Berlin Eyalet Hükümeti % 60, Berlin Ticaret ve Sanayi Odası ile Berlin Esnaf ve Sanatkarlar Odasında % 20'şer paya sahiptir.

5 Bkz; Taçe, Haber Bülteni, yıl: 1, sayı: 1, Ekim 1992, s. 1.

6 Bkz; Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı Tanıtım Broşürü, Büro-Tek, Ankara, s. 1.

rından oluşmaktadır. BGZ Kurumu'nun onursal üye olduğu Meska Vakfı'nda, İş ve İşçi Bulma Kurumu da vakfın en son üyesi olarak yer almıştır.

Vakfa, 12.12.1986 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile BGZ kurumu ve başka yabancı kuruluşlarla işbirliği izni verilmiş, yine 9.11.1988 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile de vergi muafiyeti tanınmıştır. Böylece yurt içinden ve dışından yapılacak bağışlar için gelir vergisi yükümlüsü kurumlar ve kişiler Kurumlar Vergisi yükümlüsü kuruluşlar, bağış tutarının tamamını, yıllık gelirlerinin veya kurum kazancının % 5'ini buluncaya kadar, vergiden düşebileceklerdir⁷.

Meska Vakfı, kuruluşundan günümüze geçen zaman içerisinde Taçe Projelerini BGZ Kurumu'ndan devralmış, model projeleri bölgesel ve meslek dalı sayısı itibariyle genişletmiş ve mesleki eğitim alanında yürüttüğü danışmanlık hizmetlerini sürdürülmüştür.

II) İŞLETMELERÜSTÜ ÇIRAKLIK EĞİTİM MERKEZLERİNİN FONKSİYONLARI

Türk ve Alman hükümetleri arasında, mesleki ve teknik eğitim alanında, ortak bir işbirliğinin ürünü olan projeler, yürütülen meslek kollarının niteliğine göre 3 veya 4 yıl sürmektedir. Bugün ülkemizde Taçe Projesi çerçevesinde yaklaşık 20 meslek dalında 3000 çırak öğrenciyeye eğitim verilmektedir. Proje çerçevesinde verilen eğitim, ilgili meslek dalının tüm alanlarını kapsamakta ve çıraklar haftanın iki günü pratik ve teorik eğitime tabi tutulmaktadır. Projelerde görevli eğitim personeli, mesleğin gerektirdiği her türlü bilgi ve beceriyi çıraklara aktarmakta, onların nitelikli bir işgücü haline gelmelerinde yoğun bir çaba harcamaktadır. Eğitici personel ayrıca mesleğe ilişkin karşılaşılan sorunlarda işyerlerine bireysel danışmanlık hizmeti vermekte, düzenli işyeri ziyaretlerinde bulunarak çevre işyerlerinde çalışan nitelikli işgücü ve ustalar için özel uzmanlık kursları düzenlemektedir. Taçe Projeleri çerçevesinde yürütülen tüm eğitim faaliyetleri ücretsiz karşılanmaktadır.

Ülke genelinde, çeşitli bölge ve meslek dallarında yürütülen projelerin finansmanı tamamıyla yurtiçi ve yurtdışından yapılan bağış ve yardımlarla karşılanmaktadır. Ankara'daki koordinasyon merkezine ulaşan bağış ve yardımlar ihtiyaç faktörü dikkate alınarak hazırlanan bütçeler aracılığıyla projelerin yürütüldüğü illere aktarılmaktadır.

---

7 Bkz. Taçe, Haber Bülteni, Yıl: 1, Sayı: 1, Ekim 1992, s. 1-2.

III) SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

Ülke kalkınmasında en büyük itici gücü oluşturan nitelikli işgücü gereksiniminin karşılanması, meslekî ve teknik eğitimin önemini açıklıkla vurgulamaktadır. Ancak ülke gerçekleri gözönüne alındığında ve özellikle genç bir nüfus potansiyeline sahip gelişmekte olan ülkelerde salt meslekî ve teknik okullar (örgün eğitim) aracılığı ile verilen eğitimin yetersizliği daha da belirginleşmektedir. Nitekim ülkemizde 5.6.1986 tarihinde kabul edilen 3308 sayılı "Çıraklık ve Meslekî Eğitim Kanunu" ile öngörülen Alman ikili (dual) meslek eğitimi sistemi, nitelikli işgücü gereksiniminin karşılanması amacıyla yürütülen projelerin de hukuki dayanağını oluşturmuştur. Böylece Türk ve Alman Hükümetleri arasında imzalanan protokol gereğince, 1984-1989 yılları arasında başta İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa ve Diyarbakır illerinde olmak üzere çıraklık eğitim atelyeleri kurulmuştur. Günümüzde ise gerek atelyelerin kurulduğu iller, gerekse eğitim verilen meslek kollarının sayısı hızla artmıştır. 1992-1993 yılı itibariyle ülkemizde Taçe Projeleri çerçevesinde yaklaşık 20 meslek dalında 3000 çırak öğrenciye eğitim verilmektedir.

Bugün ülkemizde; bir taraftan meslekî ve teknik okullarca verilen geleneksel eğitim, diğer taraftan uluslararası işbirliği çabaları ile yürütülen projelerle nitelikli işgücü gereksinimini karşılamaya yönelik önemli adımlar atılmıştır. Ancak başarı ile yürütülen tüm bu çabalara rağmen, halen bu alanda bir takım sorunlar çözüme kavuşturulamamıştır. Meslekî ve teknik okullarca verilen geleneksel eğitimden kaynaklanan sorunları gözardı ederek, salt Taçe Projeleri çerçevesinde yürütülen eğitime bakıldığında; halen pek çok sorunun çözüm beklediği görülmektedir.

Kanımcı, yukarıda da belirtildiği gibi, projelerin yürütümünde en önemli sorunu kaynak finansmanı oluşturmaktadır. Bu sorunun aşılmasında yurtiçi ve yurtdışından sağlanan yardımların, ihtiyaç faktörü dikkate alınarak optimal dağılımının yapılması gerekmektedir. Buna ek olarak, ülke genelinde meslek ve sanayi kuruluşları da projelerin yürütümü için gereken maddi ve manevi desteği sağlamalıdır. Bu ise bilindiği gibi, meslek ve sanayi kuruluşları ile proje merkezleri arasında kurulacak sürekli bir diyalog ve işbirliği çabaları ile gerçekleşecektir. Ayrıca bu alanda yatırımların artırılarak projelerin yürütüldüğü illerdeki merkezlerin nitelik ve nicelik itibariyle geliştirilmesi, araç, gereç ve donanım eksiklerinin giderilmesi, projelerde görev alacak yeterli sayıda eğitici personelin yetiştirilmesi, çırak öğrencilerin bilgi ve deneyim eksiklerinin en aza indirilmesi, tespit ettiğim etkili diğer faktörleri oluşturmaktadır.

KAYNAKLAR

- Centel, Tankut;** Notlu En Son Değişikliklere Göre Hazırlanmış *İş Yasaları*, İstanbul, 1991.
- Kutal, Metin;** "Çıraklık ve Meslekî Eğitim Alanında Kabul Edilen Yeni Bir Yasa ve Öngörülen Modelin Başlıca Özellikleri", *İktisat ve Maliye*, Cilt XXXIII, Sayı: 8, Kasım 1986.
- Kutal, Metin;** "3308 Sayılı Yasada Çıraklık Statüsü Eğitimi ve Çırakların Korunması", *İktisat ve Maliye*, Cilt: XXXIII, Sayı: 9, Aralık 1986.
- Sezgin, S. İlhan;** "Meslekî ve Teknik Eğitim Sisteminde Gelişmeler", *Teknolojik Gelişmeler Karşısında İşgücünün Eğitim, Uyum ve İstihdam Sorunları Sempozyumu*, MPM Yay. 362, Ankara 1988.
- Türkiye'de Meslekî Teknik Eğitim ve Sorunları*, Friedrich Ebert Vakfı, İstanbul 1990.
- Meslek Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı Tanıtım Broşürü, Büro-Tek, Ankara Taçe, Haber Bülteni, Yıl: 1, Sayı: 1, Ekim 1992.